

SÄKER LÄKEMEDELSHANTERING

en analys av läkemedelsrelaterade synpunkter och klagomål

Världshälsoorganisationen, WHO, har initierat den 17 september som en återkommande internationell patientsäkerhetsdag. Temat för 2022 års patientsäkerhetsdag är säker läkemedelshantering, vilket patientnämnden i Jämtlands län uppmärksammar.

Detta är en analys av läkemedelsrelaterade klagomål och synpunkter som patienter och närstående lämnat till patientnämnden mellan perioden 2016-01-01 och 2022-09-04. Totalt ingår 235 ärenden, vilka fördelar sig över de medicinska områdena enligt nedanstående tabell. Tabellen presenterar även de vanligast förekommande problemområdena fördelat på medicinskt område. Därefter beskrivs innehållet för de vanligaste problemområdena.

Medicinskt område	Antal	Vanligt förekommande problemområden
Primärvård	99	<ul style="list-style-type: none"> – Bristande information och delaktighet – Osäker läkemedelshantering – Biverkningar – Bristande tillgänglighet i samband med receptförnyelse
Psykiatrisk specialistsjukvård	65	<ul style="list-style-type: none"> – Bristande information och delaktighet – Bristande uppföljning – Biverkningar – Osäker läkemedelshantering – Bristande tillgänglighet i samband med receptförnyelse
Somatisk specialistsjukvård	59	<ul style="list-style-type: none"> – Osäker läkemedelshantering – Biverkningar
Kommunal hälso- och sjukvård	8	<ul style="list-style-type: none"> – Osäker läkemedelshantering
Tandvård	2	
Övrigt	2	

Osäker läkemedelshantering och bristande uppföljning

Läkemedelshantering omfattar ordination, rekvisition, förvaring, expediering, iordningställande, överlämnande och administrering av läkemedel. I processen ingår också att övervaka en patient som har fått ett läkemedel och följa upp en läkemedelsbehandling¹

Patienter har framfört synpunkter på brister i läkemedelshantering och uppföljning. Det är framförallt inom den somatiska vården som patienter beskriver att det blivit fel i samband med ordination och administrering av läkemedel, exempelvis att patienten fått fel medicin eller fel dos. Patienter har ordinerats läkemedel utan att det inhämtats tillräcklig information om patientens hälsohistoria. Senare har det uppdagats att det olämpligt för personen att ta läkemedlet, exempelvis på grund av att det är kontraindicerat på grund av annan samtidig medicinering/behandling eller av hälsoskäl/sjukdomshistoria. I vissa fall har det lett till biverkningar eller negativa konsekvenser, både fysiska, psykiska och sociala.

Patienter beskriver brister i läkemedelsuppföljning och utvärdering, framför allt av smärtstillande läkemedel och psykofarmaka. Det framfördes en oro och frustration över att

¹ Socialstyrelsen (2022) Läkemedelsrelaterade skador. <https://patientsakerhet.socialstyrelsen.se/risker-och-varvardskador/varvardskador/lakemedelsrelaterade-skador/>

det förskrivs stora mängder beroendeframkallande läkemedel utan tillräcklig uppföljning, vilket i några fall lett till att patienter hamnat i ett beroende och missbruk, med svåra konsekvenser. Några ärenden handlar om hur bristande kontinuitet leder till att patienters medicinerings ändras beroende på vilken läkare de träffar.

Bristande information och delaktighet

Patienter har upplevt brister i information och delaktighet i samband med läkemedelsbehandling. Synpunkterna berör bristande information om uttrappning, biverkningar och vad patienten ska vara uppmärksam på. De handlar också om patienter som tagit ett läkemedel, ibland under flera år tillbaka, men plötsligt nekas receptförnyelse utan att det skett en dialog eller att patienten informerats eller gjorts delaktig i beslutet. Inom primärvård och psykiatri utmärker sig synpunkter som handlar om personer med långvarig smärta och/eller psykisk ohälsa, som är frustrerade över att de inte erbjuds tillräcklig hjälp, och upplever sig missförstådda och klassade som missbrukare.

Läkemedelsbiverkning

Läkemedelsbiverkning är en oönskad och oavsedd reaktion på ett läkemedel. Många biverkningar är mindre allvarliga och kan pågå under lång tid utan att få svårare följder. Men de kan ändå ha en stark påverkan på patientens livskvalitet och funktion. Vissa biverkningar är dock allvarliga eller kan få allvarliga konsekvenser¹

Patienter berättar om att de drabbats av oönskade läkemedelsbiverkningar, vissa så allvarliga att de varit livshotande och krävt sjukhusvård. Andra biverkningar som lyfts fram är exempelvis negativ påverkan på psykisk hälsa, sömn, tandstatus. I vissa fall beskriver patienter att de påtalat biverkningarna utan att det tagits på allvar.

Slutsatser

Socialstyrelsens samlade stöd för patientsäkerhet för att förebygga läkemedelsrelaterade skador² beskriver följande, vilka också blir våra slutsatser:

- En säker läkemedelsanvändning innebär att patienten är delaktig, informerad och förstår syftet med behandlingen.
- Vid ordination av ett läkemedel är det viktigt att ta hänsyn till patientens pågående behandling och sjukdomstillstånd. Läkemedelsbehandling kräver uppföljning, såsom att utvärdera effekt eller ompröva behandlingen, exempelvis vid förändringar i patientens tillstånd.
- Läkemedelsgenomgångar av patientens samtliga ordinerade och använda läkemedel är en metod som kvalitetssäkrar läkemedelsbehandlingen.
- Patienten har en viktig roll när det gäller att rapportera om misstänkta biverkningar. Det är viktigt att ha läkemedelsbiverkningar i åtanke om en patient uppger nya symtom².

¹ Socialstyrelsen (2022) Läkemedelsrelaterade skador. <https://patientsakerhet.socialstyrelsen.se/risker-och-varnskador/varnskador/lakemedelsrelaterade-skador/>

² Socialstyrelsen (2022) Förebygga läkemedelsrelaterade skador. <https://patientsakerhet.socialstyrelsen.se/risker-och-varnskador/varnskador/lakemedelsrelaterade-skador/minska-risken-for-lakemedelsrelaterade-skador2/>